

DOROTA SIDOROWICZ-MULAK

 <https://orcid.org/0000-0003-0087-259X>

NARODOWA BIBLIOTEKA OSSOLINEUM WE WROCŁAWIU

KSIĘGOZBIÓR GRZEGORZA IGNACEGO SZADBEJA (1796-1839) W BIBLIOTECIE OSSOLINEUM¹

Abstrakt: W artykule scharakteryzowano księgozbiór Grzegorza Ignacego Szadbeja (1796 – po 1839), ormiańskiego prawnika i poety działającego we Lwowie. Przed swoją samobójczą śmiercią przekazał do Biblioteki Ossolineum całą swą kolekcję. Znajdowały się w niej publikacje z zakresu literatury pięknej, prawa oraz poradniki gospodarcze i medyczne. Była to prywatna biblioteka Szadbeja zapewniająca mu przede wszystkim pomoc w pracy zawodowej oraz służąca rozwijaniu zainteresowań i umiejętności pisarskich. W 1946 roku zbiór ten został podzielony między Narodową Bibliotekę Ossolineum we Wrocławiu oraz Lwowską Narodową Naukową Bibliotekę Ukrainy imienia Wasyla Stefanyka.

Słowa kluczowe: Grzegorz Ignacy Szadbej, Ossolineum, Ormianie w Galicji

Systematyczne badania nad zbiorami ormiańskimi w Bibliotece Ossolineum prowadzone są od 2013 roku. Dyplomy i rękopisy znajdujące się obecnie w zbiorach tej instytucji opisał Konrad Rzemieniecki. Zestawiając siedemnaście dyplomów, scharakteryzował dokumenty religijne i prywatne, spisane od XVII do XVIII wieku. Dotyczyły one głównie działalności arcybiskupstwa ormiańskiego

¹ Publikacja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu realizowanego przez Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki”, nr projektu NPRH/DN/SP/495732/2021/10; kwota dofinansowania 670 560 zł, całkowita wartość projektu 670 560 zł.

we Lwowie i dwóch rodzin ormiańskich: Bernatowiczów i Nikorowiczów². Historyk ten zarejestrował ponadto dwieście manuskryptów związanych z historią i kulturą Ormian. W tej grupie dominowały materiały źródłowe dotyczące życia i działalności Ormian lwowskich i stanisławowskich od XVIII do XX wieku. Odważną grupę stanowiły księgi liturgiczne spisane w języku ormiańskim: mszały, rytuały, brewiarze, rubryce, materiały dotyczące lwowskich bractw religijnych i źródła dokumentujące działalność arcybiskupstwa we Lwowie³.

Opisane przez Konrada Rzemienieckiego dokumenty, podobnie jak inne rękopisy i druki ormiańskie lub o ormiańskiej proveniencji, pochodziły przeważnie z darów. Józef Adam Kosiński i Maria Turala w monografii *Ofiarodawcy Biblioteki Ossolineum 1817-1848*, przygotowanej na podstawie „Pamiętnika darów obywatelskich dla księgozbioru narodowego im. Ossolińskich”⁴, odnotowali kilka pojedynczych darów z tego okresu⁵: ojca Pascala Auchera / Harutiuna Awgeriana (1774-1855), weneckiego mechtarysty, historyka literatury ormiańskiej, autora słowników angielsko- i francusko-ormiańskiego, oraz arcybiskupa Aristagesa Azarian (1782-1854), nauczyciela Byrona, opata generalnego klasztoru mechtarystów w Wiedniu, a także ojca Sadoka Baręcza (1814-1892), dominikanina i historyka, Franciszka Minasiewicza (1807-po 1872), adwokata lwowskiego, Ignacego Pawła Nikorowicza (1784-1860), właściciela Słobudki i Zboisk⁶, oraz kanonika Dawida Dawidowicza (1804-1869), ormiańskokatolickiego proboszcza w Sniatynie. Zarejestrowali także przekazy i legaty całych bibliotek prywatnych: Grzegorza Ignacego Szadbeja (1796 – po 1839) z 1839 roku, farmaceuty Teodora Torosiewicza (1789-1876) z 1875 roku i biskupa Franciszka Ksawerego Zachariasiewicza (1770-1845) z 1851 roku, wymienili przy tym rękopisy i książki przekazane przez nich w latach wcześniejszych⁷. Na dar Szadbeja dla Biblioteki Ossolineum zwrócił uwagę Andrzej A. Zięba, przygotowując jego biogram na potrzeby elektronicznej encyklopedii ormiańskiej⁸ oraz Józef Szocki rejestrujący księgozbiory domowe w Galicji Wschodniej⁹.

² K. Rzemieniecki, *Dyplomy ormiańskie w zbiorach Działu Rękopisów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*, „Lehahayer”, 3, 2015, s. 87-94.

³ K. Rzemieniecki, *Rękopisy związane z historią i kulturą Ormian w zbiorach Działu Rękopisów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*, „Lehahayer”, 2, 2013, s. 199-217.

⁴ Narodowa Biblioteka Ossolineum (dalej: NBO): sygn. 1298.

⁵ Dziękuję Monice Agopsowicz za pomoc w pracy nad artykułem.

⁶ J. A. Kosiński, M. Turala, *Ofiarodawcy Biblioteki Ossolineum 1817-1848*, Wrocław 1968, s. 144, 145-146, 163, 222, 228, 264-265, 273, 285.

⁷ *Ibidem*, s. 144, 222, 228, 264-265, 273, 285.

⁸ A. A. Zięba, *Grzegorz Ignacy Szadbej*, w: *Wiki. Ormianie. Wolna encyklopedia Ormian w Polsce*, [on-line:] https://wiki.ormianie.pl/index.php?title=Grzegorz_Ignacy_Szadbej (dostęp: 6 czerwca 2024).

⁹ J. Szocki, *Księgozbiory domowe w Galicji Wschodniej 1771-1918*, Kraków 2001, s. 110, 162, 284-285.

Ormiańskich ofiarodawców z drugiej połowy XIX i XX wieku można poznać, badając archiwum Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich. Konrad Rzemieniecki stwierdził, że jeden z dyplomów pochodził z daru Kajetana Kajetanowicza (1831-1883), zarządcy majątku Romaszkanów w Horodence. Dorota Sidorowicz-Mulak ustaliła, że do największych donacji w dziewiętnastowiecznej historii Biblioteki Ossolineum należał dar ormiańskokatolickiego arcybiskupa Grzegorza Michała Szymonowicza (1800-1875), który w 1866 roku przekazał księgozbiór lwowskiej kapituły ormiańskiej¹⁰. Największe zainteresowanie badaczy wzbudziły zbiory ostatniego arcybiskupa ormiańskokatolickiego Józefa Teodorowicza (1864-1938), które trafiły do Biblioteki Ossolineum podczas drugiej wojny światowej¹¹. Druki w języku ormiańskim z jego kolekcji zarejestrowała Nune Srapiyan w swej rozprawie doktorskiej¹².

Wkrótce ukażą się artykuły Iriny Kachur i Tomasza Krzyżowskiego dotyczące zbiorów o proveniencji ormiańskiej, przechowywanych w Narodowej Bibliotece Ossolineum (dalej: NBO) we Wrocławiu oraz w Lwowskiej Narodowej Naukowej Bibliotece Ukrainy imienia Wasyla Stefanyka (Львівська національна наукова бібліотека імені Василя Стефаника НАН України, dalej: ЛННБіВС). Na podstawie znaków własnościowych Irina Kachur przygotowała rejestr starych druków należących do lwowskich Ormian, przechowywanych obecnie we Lwowie¹³. Krzyżowski scharakteryzował ossolińskie stare druki pochodzące ze zbiorów księży obrządku ormiańskiego, związanych z archidiecezją lwowską, duchowieństwa rzymskokatolickiego pochodzenia ormiańskiego oraz benedyktynów ormiańskich¹⁴.

¹⁰ D. Sidorowicz-Mulak, *Kolekcja starych druków Zakładu Narodowego im. Ossolińskich i jej proveniencje*, w: *Książka dawna i jej właściciele*, red. D. Sidorowicz-Mulak, A. Franczyk-Cegła, Wrocław 2017, 1, s. 88.

¹¹ D. Sidorowicz-Mulak, *Woluminy ze zbiorów arcybiskupa ormiańskiego Józefa Teodorowicza (1864-1938) w Bibliotece Ossolineum. Śladem lwowskiej kolekcji duchownego*, w: *Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: історія, джерела, постаті. доповіді та повідомлення Міжнародної наукової конференції, Львів, 26 лютого 2021 р.*, red. Л. Сніцарчу, Львів 2021, s. 32-37; T. Krzyżowski, *Starodruki z kolekcji arcybiskupa Józefa Teodorowicza. Przyczynek do badań bibliofilstwa w środowisku Ormian polskich*, „Lehahayer”, 9, 2022, s. 135-151; idem, *Biblioteka arcybiskupa ormiańskiego Józefa Teodorowicza. Jej losy w czasie II wojny światowej i w latach powojennych*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 119, 2022, s. 179-206; J. Szocki, *Księgozbiory domowe*.

¹² N. Srapiyan, *Armenian-language old prints in Polish libraries*, Poznań 2022 (rozprawa doktorska).

¹³ I. Kachur, *Ślady lwowskich ormiańskich księgozbiórów w zasobach LNNBU im. W. Stefanyka*, w: *Księgozbiory historyczne mniejszości etnicznych i religijnych*, red. D. Sidorowicz-Mulak, A. Franczyk-Cegła (w druku).

¹⁴ T. Krzyżowski, *Księgozbiory duchowieństwa ormiańskiego w Dziale Starych Druków Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu. Rekonesans badawczy w zakresie proveniencji*, w: *Księgozbiory historyczne mniejszości etnicznych* (w druku).

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie księgozbioru Grzegorza Ignacego Szadbeja, podzielonego po drugiej wojnie światowej między Ossolineum i Lwowską Narodową Naukową Biblioteką Ukrainy imienia W. Stefanyka. Warto przy tym podkreślić, że była to jedna z pierwszych bibliotek prywatnych przekazanych jako całość do lwowskiej księżnicy w XIX wieku. Jej zasób pokazuje zainteresowania czytelnicze właściciela, który zgromadził bibliotekę na osobiste potrzeby. Była ona dla niego zapleczem do pracy, źródłem inspiracji artystycznych oraz rozrywki. Artykuł ten będzie uzupełniał dotychczasową wiedzę o księgozbiorach Ormian polskich znajdujących się w Ossolineum.

Grzegorz Ignacy Szadbej zdecydował się przekazać swoje zbiory do Ossolineum niedługo przed samobójczą śmiercią. Wiadomo, że został ochrzczony 6 maja 1796 roku w kościele ormiańskokatolickim w Tyśmienicy. Jego dziadek, Mikołaj Wartanowicz, był wójtem gminy ormiańskiej w Stanisławowie, a ojciec Antoni – prowizorem parafii obrządku ormiańskokatolickiego w Tyśmienicy. Jego rodzina zajmowała się hodowlą bydła i uprawą ziemi. Grzegorz Ignacy nie przejawiał zainteresowania tymi zajęciami, od dziecka natomiast pisał wiersze. Skierowano go zatem do gimnazjum, potem rozpoczął studia prawnicze na lwowskim Uniwersytecie Franciszka I. Ukończył je z tytułem doktora prawa w 1824 roku. W tym samym roku w oficynie Pillerów ukazały się drukiem tezy jego rozprawy pod tytułem *Theses quas exantlatis praevis rigorosis examinibus ex jure universo pro consequenda doctoris juris laurea in alma Universitate Francisceae Leopoliensi Ignatius Szadbej die 24ta. Junii 1824 publice defendendas suscepit*.

Zamiłowanie do poezji nie minęło Szadbejowi w wieku dorosłym. W kwietniu 1820 roku zadebiutował na łamach „Rozmaitości”, dodatku literackim do „Gazety Lwowskiej”, utworem lirycznym zatytułowanym *Elegia na śmierć Alojzego Felińskiego*¹⁵. W maju tegoż roku opublikował wierszowaną bajkę *Szczygieł i słowik*¹⁶. Tytuł nawiązywał do bajki Ignacego Krasickiego *Słowik i szczygieł*, w treści utworu znalazło się natomiast wspomnienie pokazu „uczonego” szczygła, zorganizowanego we Lwowie w 1818 roku. Dalsze wiersze oddawał do druku również w „Rozmaitościach”. W 1823 roku ukazała się duma zatytułowana *Koryn*¹⁷, w 1824 roku – *Duma*, która w wydanej później zbiorce poezji nosiła tytuł *Do Lucyny*¹⁸, a w 1826 roku – anakreontyk *Do Lubki*¹⁹. W 1820 roku Szadbej wysłał do Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie swój dramat *Medyceusze* i zyskał uznanie członków tego stowarzyszenia.

¹⁵ „Rozmaitości”, 1820, 47, s. 185.

¹⁶ „Rozmaitości”, 1820, 61, s. 243-244.

¹⁷ „Rozmaitości”, 1823, 59.

¹⁸ „Rozmaitości”, 1824, 24.

¹⁹ „Rozmaitości”, 1826, 3, s. 21.

W 1833 roku u mechatarystów w Wiedniu wydał własnym nakładem *Poezje* (NBO: sygn. 16 880). Tomik w formacie *octavo* oprawiony został w tekturę i dekoracyjny, błyszczący, różowy papier tłoczony motywami drobnych gwiazdek i ornamentów spiralnych, obcięcia kart pozłożono. Z publikacji tej można wiele dowiedzieć się o autorze i jego stosunku do literatury. Książeczka stanowić miała ukoronowanie pracy Szadbeja na niwie literackiej, o czym poinformował czytelników w *Przedmowie*:

Nie miałem nigdy w myśli wydawać w tym czasie płody zatrudnienia literackiego młodzieńczych lat moich w osobnym dziełku. Jednak, zważywszy z jednej strony, iż drobne poezje moje już po większej części w „Rozmaitościach Gazety Lwowskiej” były umieszczone; z drugiej strony zaś, iż się nie spodziewam, aby mi kiedy zatrudnienia powołania mojego tyle dozwoliły czasu, bym mógł co ważniejszego napisać, odważyłem się te nieznaczne moje razem zebrane, na świat wydać²⁰.

Znając przebieg jego kariery prawniczej, można się domyślać, że zamierzał skupić się na pracy w zawodzie adwokata. W 1856 roku Sadok Barącz w swym słowniku biograficznym *Żywoty sławnych Ormian* podkreślał wybitne zdolności Szadbeja i jego osiągnięcia w zakresie prawa, w tym stałą współpracę z fachowymi periodykami austriackimi o tym profilu. W swych publikacjach Barącz wyrażał żal z powodu przedwczesnej śmierci Szadbeja, uważał go bowiem za osobę wybitnie uzdolnioną:

Zostawszy adwokatem we Lwowie, celował nadzwyczajną biegłością w wykładaniu myśli prawodawcy, a z taką dokładnością zgłębiał ducha praw, iż profesorowie uniwersytetu lwowskiego częstokroć odwoływali się do zdania przez niego wyrzeczonego. Wstąpił zatem na świetną drogę, rokującą tyle nadziei na przyszłość. Gdyby był tylko na niej wytrwał, gdyby się był oswoił z dokuczliwym igrzyskiem losu; byłby się stał wyrocznią prawnictwa i pociechą prawdziwą narodu, z którego wyszedł. Ale w umyśle jego wrzało jakieś burzliwe uczucie, a w duszy odbywała się straszliwa walka konieczności z światłem prawdy. Zdawało mu się, iż przed potęgą rozumu jego, wszystko korzyć się powinno, gdy tymczasem ciemne chmury najdzielniejsze światło zasłonić zdołają [...]. Nareszcie własny proces majątkowy znecierpliwił go zupełnie. Opuszcza Lwów, przebiega Niemcy, zwiedza Paryż, bieży do Londynu. Lecz niestety niebo Albionu bardziej zasępiło jego duszę; kiedy wracając do kraju, w Wiedniu sam zgasił lampę żywota²¹.

²⁰ I. Szadbej, *Poezje*, Wiedeń 1833, s. III.

²¹ S. Barącz, *Żywoty sławnych Ormian*, Lwów 1856, s. 300-301.

Kilkanaście lat później, w publikacji *Rys dziejów ormiańskich*, przedstawiając dzieje Tyśmienicy, Sadok Barącz po raz kolejny stwierdził:

Dnia 6 maja 1696 [właściwie: 1796] r. urodził się tu Grzegorz Ignacy Szadbej; poeta i prawnik, był nadzwyczajnych zdolności, a wiele dobrego byłby zdziałał, gdyby go była cierpliwość nie opuściła w pokonaniu nieuniknionych tego życia przeciwności²².

Biografia Szadbeja znalazła się również w pierwszej polskiej wielotomowej *Encyklopedii powszechnej* Samuela Orłgelbranda z 1867 roku²³ i w wiedeńskim *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich* Constanta von Wurzbacha z 1880 roku²⁴.

Decyzja Szadbeja o porzuceniu pracy literackiej i skupieniu się na działalności prawniczej nie przetrwała próby czasu. Schematyzm galicyjski za 1832 rok wymienia go wśród czynnych adwokatów działających w tym mieście²⁵. W schematyzmie wydany dwa lata później odnotowano go już tylko jako doktora prawa lwowskiego uniwersytetu²⁶. Zapewne odbywał w tym czasie podróż po Europie i nadal zajmował się pisaniem. W 1837 roku ukazało się we Lwowie drugie wydanie jego *Poezji*, a w 1838 roku w Paryżu drukiem wyszły dwa napisane przezeń dramaty: *Hannibals Tod* oraz *Sophonisbe*²⁷. Potrzeba zmiany wynikać mogła ze wspomnianych przez Baracza problemów spadkowych i majątkowych. Andrzej A. Zięba ustalił, że Szadbej specjalizujący się w prawie spadkowym miał wielu bogatych klientów, a jego rozprawy naukowe ukazywały się w austriackim czasopiśmie fachowym „Zeitschrift für österreichische Rechtsgelehrsamkeit und politische Gesetzkunde”. Były one ponadto

cytowane [...] przez prawników austriackich, polskich, włoskich i czeskich, przekładane dla „Giornale di giurisprudenza austriaca” i nawet dziś [są] przywoływane w studiach z zakresu historii prawa²⁸.

Rezygnacja z działalności adwokackiej nie była zatem racjonalnie uzasadniona. Kryzys psychiczny i poszukiwanie wyjścia z trudnej sytuacji mogły rozpocząć się w połowie lat trzydziestych XIX wieku.

²² S. Barącz, *Rys dziejów ormiańskich*, Tarnopol 1869.

²³ *Encyklopedia powszechna*, 24, Warszawa 1867, s. 523.

²⁴ C. v. Wurzbach, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*, 41, Wien 1880, s. 126-128.

²⁵ *Schematismus für die Königreiche Galizien und Lodomerien für das Jahr 1832*, Lemberg 1832, s. 142, 352.

²⁶ *Schematismus für die Königreiche Galizien und Lodomerien für das Jahr 1834*, Lemberg 1834, s. 382.

²⁷ K. Estreicher, *Bibliografia polska XIX stulecia*, Kraków 1878, 4, s. 427.

²⁸ A. A. Zięba, *Grzegorz Ignacy Szadbej...*

W 1839 roku Grzegorz Ignacy Szadbej wysłał z Paryża wiadomość do Antoniego Mecenseffiego²⁹, informującą o decyzji przekazania do Biblioteki Ossolineum swego księgozbioru złożonego u Walentego Orzechowskiego oraz egzemplarzy zbioru *Poezji* znajdujących we lwowskich księgarniach Pfaffa³⁰ i Milikowskiego³¹. Biblioteka Szadbeja trafiła do Orzechowskiego ze względu na koligacje rodzinne, ten był mężem Anny Tekli – starszej o cztery lata siostry Grzegorza Ignacego. Antoni Mecenseffi w latach 1838-1839 prowadził we Lwowie biuro sprzedaży nieruchomości³². Może jego znajomość z Szadbejem miała związek również z tym aspektem działalności? Inną hipotezą dotyczącą znajomości obu panów może być pośrednictwo Ludwika Mecenseffiego, brata Antoniego, który był w tym czasie adiunktem w Sądzie Ziemskim we Lwowie³³.

W aktach dyrekcji Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich zachował się list Szadbeja do Mecenseffiego z 26 maja 1839 roku³⁴. 18 czerwca pod numerem sprawy 117 zanotowano:

Szadbej Ignacy przeznacza książki swoje we Lwowie u P. Orzechowskiego złożone jako dar dla Zakładu imienia Ossolińskich, tudzież dochód ze sprzedaży dzieła „Poezje Ignacego Szadbeya”. Wiadomość tę zawiera list Szadbeja z dnia 27 maja 1839 z Paryża do W. Antoniego Mecenzefi pisany. Ustęp rzeczy tej tyczący się, brzmi jak następuje: „Przytem ponieważ nie wiem, gdzie do Pana Pawlikowskiego pisać, proszę Pana, abyś mu ustnie oświadczył, iż ja na rzecz biblioteki Ossolińskiego wszystkie moje książki znajdujące się u Orzechowskiego daruję i mocą tego listu go upoważniam do ich odebrania. Przytem daruję na rzecz tejże biblioteki dochód z sprzedaży dzieła mojego „Poezje Ignacego Szadbeja”, którego nie pamiętam wiele egzemplarzy ma księgarnia Pfaffa i Milikowskiego. Ten ostatni utrzymuje, że ja mu za książki coś winien, niech zrobi tego noty, a Pan Pawlikowski niech mi je zakomunikuje, abym skontrolował³⁵.

Gwalbert Pawlikowski³⁶, pełniący w tym czasie funkcję zastępcy kuratora Ossolineum, zlecił zastępcy kustosa Januaremu Skarzyńskiemu zadanie

²⁹ Inna pisownia nazwiska: Mezenzeffii.

³⁰ Karol Bogusław Pfaff (zm. 1829) – księgarz działający we Lwowie, po jego śmierci księgarnię prowadziła wdowa Józefina do 1842 roku.

³¹ Jan Milikowski (1781-1866) – drukarz, księgarz i wydawca działający we Lwowie, prowadził filie w Stanisławowie i Tarnowie.

³² Antoni Mecenseffy, w: *Geni*, [on-line:] <https://www.geni.com/people/Antoni-Mecenseffy/6000000097035450093> (dostęp: 5 czerwca 2024).

³³ *Schematismus für die Königreiche Galizien und Lodomerien für das Jahr 1840*, Lemberg 1840, s. 178.

³⁴ Львівська національна наукова бібліотека імені Василя Стефаника НАН України (dalej: ЛННБіBC): f. 54, dz. 1, spr. 22, k. 197; NBO: DE-4051, skan 256.

³⁵ ЛННБіBC: f. 54, op. 1, spr. 22, k. 196; NBO DE-4051, skan 254.

³⁶ Gwalbert Pawlikowski (1792-1852) – bibliofil, założyciel biblioteki w Medyce, po śmierci Józefa Maksymiliana Ossolińskiego odpowiedzialny za przewiezienie jego zbiorów

odszukania Orzechowskiego. Okazało się, że Walenty Orzechowski nie mieszka we Lwowie, a we wsi Połoniczna w powiecie złoczowskim. Skarzyński odwiedził księgarnie Pfaffa i Milikowskiego, gdzie znajdowało się łącznie dziewięćdziesiąt egzemplarzy *Poezji Szadbeja*. Reszta nakładu złożona była u Antoniego Łukasiewicza „urzędnika c.k. administracji dochodów skarbowych”. Następnie Skarzyński udał się do Połonicznej. Ze szczegółowego sprawozdania złożonego 18 lipca 1839 roku można poznać przebieg procesu przekazania darowizny do Ossolineum:

23 czerwca r. b. [...] udałem się natychmiast do Połonicznej, mieszkalnego miejsca W. Orzechowskiego, aby od niego książki przez W. Szadbeja darowane na rzecz Zakładu odebrać. Przypadek chciał, że stanąwszy na popas w [Białym] Kamieniu, stąd o mil pięć, dowiedziałem się, że W. Orzechowskiego w domu nie zastanę, gdyż tenże do Lwowa się udał, a nie mając nadziei załatwienia interesu w tym rzeczy składzie, powróciłem. Widząc się we Lwowie ze mną, W. Orzechowski zostawił obietnicę, że wkrótce książki nadeślę i przeczekałem do uiszczenia tejże aż do dnia 7 lipca r. b. Nadaremnie. Udałem się więc po wtóre do Połonicznej, lecz nie zastawszy i teraz, czekałem półtora dnia na W. Orzechowskiego, którego trudnym do oddania książek znalazłem: żądał on zwrócenia czternaśtu zł. r. mk. które, jak utrzymywał, przy zabraniu książek we Lwowie za ich umieszczenie, tudzież za dostawienie w miejscu terazniejszego składu, wypłacił. Nie mogłem wziąć na siebie tego wydatku, bez osobnego upoważnienia tym mniej, że dar W. Szadbeja jest bezwarunkowy. Przestał [właściwie: przystał] na koniec na tym W. Orzechowski, aby o tej jego pretensji Prześwietna Zwierzchność Zakładu zawiadomioną została, zdając się na dyskrecję Tejże i skłaniając się do wydania książek. Mam więc zaszczyt prze[d]łożyć spisany tu wykaz książek z tego daru z wytknięciem tych, które Urząd Rewizyjny do czasu póki się Szanowny Zakład przez wysokie C. K. Prezydium Rządów Krajowych o nie nie upomni, zatrzymała. Przybywa tym sposobem do księgozbioru przeszło tysiąc tomów rzeczy, których nie miał. Pisma „Geschichte Unsere Zeit” i „Unser Tage” są kompletne, *Römische* i *Griechische Prosaiker und Dichter* są jak po sobie zeszyty następowały, póki W. Szadbej odbierania nie urwał: należałoby z czasem o dalszy ciąg się postarać, gdy tłumaczenia są doborowe. Szkoda także, że Szyllera [!] (którego nie mieliśmy) pierwszy tom brakuje. Poezje Ignacego Szadbeja znalazłem w 570 egz[emplarzach], przypominam, że u księgarzów tutejszych podług mego doniesienia z d[nia] 22 czerwca 90 się znajduje, jest więc zatem 660 egempl[arzy], gdyby cenę znacznie niżono, Zakładowi jaki taki grosz przyniosły[by]. Zdanie tej sprawy mam zaszczyt zakończyć doniesieniem o żądanym

z Wiednia do Lwowa, w latach 1834-1847 zastępca kuratora Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.

przez W. Orzechowskiego wynagrodzeniu, któremu bynajmniej do wypłacenia tem zobowiązać się nie mogłem, raczy tedy Prześwietny Zakład uczynić, co za sprawiedliwe uzna: proszę przy tem o wydanie świadectwa na odebrane książki dla tegoż W. Orzechowskiego³⁷.

Do przytoczonego wyżej sprawozdania dołączone zostały dwa wykazy, zasadniczo zawierające te same treści i ten sam tytuł. „Spis książek z daru W. Ignacego Szadbeja” został przez Skarzyńskiego podzielony na trzy podpunkty. W punkcie A zarejestrował „Dzieła do biblioteki zwiezione” w liczbie 68 tytułów w 867 woluminach. Punkt B ujmował „Książki w cenzurze zatrzymane”, których było 16 w 162 woluminach³⁸. Punkt C zawierał zestawienie zatytułowane „Własne dzieła” i wyliczał 570 egzemplarzy *Poezji* Szadbeja. Wykaz sporządzony został w tabeli podzielonej na trzy rubryki: w pierwszej znajdowała się liczba porządkowa, w drugiej: autor i tytuł oraz miejsce i rok wydania dzieła, w trzeciej: liczba woluminów. W podsumowaniu Skarzyński zarejestrował 1029 woluminów bibliotecznych oraz 570 egzemplarzy nakładu *Poezji* ofiarodawcy³⁹.

W „Pamiętniku darów obywatelskich dla księgozbioru narodowego” zespół ofiarowany przez Szadbeja w 1839 roku zarejestrowano pod numerami 5523-5605. Cztery lata wcześniej Szadbej przekazał do zbiorów wspomniane wyżej wiedeńskie wydanie *Poezji* z 1833 roku. W „Pamiętniku darów” tomik zarejestrowany został pod numerem 3686.

W księgozbiórze Szadbeja przeważały druki niemieckie wydane w XIX wieku. Spośród 73 zinwentaryzowanych dzieł aż 50 ukazało się w miastach tego kraju. Zaledwie 8 książek pochodziło z terenów monarchii habsburskiej, przeważnie z Wiednia, po kilka książek – z Anglii, Francji, Holandii i Włoch. Oprócz dzieł prawniczych i polityczno-historycznych dużą grupę w kolekcji Szadbeja stanowiły dzieła literackie. Pozostałe publikacje można zaliczyć do poradników: medycznych, gospodarczych i językowych.

Najstarsze książki z kolekcji Szadbeja pochodzą z XVII wieku. Pierwsza to biografia Józefa Anchiety (1534-1597), hiszpańskiego jezuitę i misjonarza w Brazylii, założyciela São Paulo, autora podręczników do nauki języka Indian Ameryki Południowej. Praca pióra Giovanniego Battisty Astrii *Vita del padre Gioseffo Anchieta della Compagnia di Giesù* ukazała się w Bolonii w drukarni dziedziców Benacciego w 1670 roku (JHHBiBC: CT 64034, dawna sygnatura

³⁷ LNNBUiWS, F.54, dz. 1, rps 22, k. 263, NBO DE-4051, skan 347-348.

³⁸ Ossolineum miało problemy z cenzurą po opublikowaniu nielegalnych druków dotyczących powstania listopadowego. Zamknięto drukarnię i czytelnię, wydodrębniono i zarekwirowano niedozwolone druki z księgozbioru, ówczesny dyrektor Konstanty Słotwiński został pozbawiony szlachectwa, skazany i uwięziony w twierdzy Kufstein. Sytuacja taka trwała do końca lat czterdziestych XIX wieku.

³⁹ JHHBiBC: f. 54, op. 1, spr. 22, k. 265-270; NBO: DE-4051, skany 350-361.

ossolińska – dalej: dawna SL 38744). Druga książka z tego stulecia to *Corpus iuris civilis* cesarza bizantyńskiego Justyniana I, czyli zbiór prawa rzymskiego nazywany kodeksem Justyniana, wydany w Lyonie w drukarni Phillipe’a Borde’a w 1652 roku (JHHBiBC: CT III 38242, dawna SL 27894, 29800).

W kolekcji lwowskiego adwokata znajdowało się 10 książek wydanych w XVIII stuleciu, wśród których przeważały dzieła literackie cenionych autorów epoki oświecenia. W zbiorze przekazanym do Ossolineum znalazły się dzieła wielotomowe szkockiego filozofa i historyka Davida Hume’a. Cztery tomy *Oeuvres philosophiques sur l’entendement humain* zawierały jego najważniejsze prace filozoficzne, dotyczące natury ludzkiej i moralności: *Essais Philosophiques sur L’Entendement Humain* (JHHBiBC: CT I 44822/1-2), *Essais Moraux et Politiques* (JHHBiBC: I 44825, dawna SL 29326) oraz *Essais de morale* (JHHBiBC: CT I 44824, dawna SL 29326). Publikacja wyszła drukiem w Amsterdamie u Jeana Hermana Schneidera w latach 1758-1764. Ważnym tekstem filozoficzno-moralnym była również rozprawa Jeana Jacquesa Rousseau *Du contract social ou Principes du droit politique* wydana w Amsterdamie u Marc-Michela Reya w 1772 roku (JHHBiBC: CT I 58303, dawna SL 35684).

Z prac autorów francuskich Szadbej posiadał ponadto dwa tomiki dramatów Voltaire’a, zatytułowane *Théâtre complet*, stanowiące fragment obszernej edycji dzieł tego pisarza wydanej w Genewie w 1772 roku. Te teksty dramatyczne mogły służyć właścicielowi jako inspiracja podczas pracy nad tragedią *Medyceusze*, którą wysłał do oceny Warszawskiemu Towarzystwu Przyjaciół Nauk (JHHBiBC: CT I 73199, dawna SL 38864).

Wśród druków XVIII wieku znajdowało się ponadto dziewięć tomów utworów zebranych Aleksandra Pope’a, opublikowanych w Londynie w 1766 roku. Za wydanie tych prac odpowiadał angielski pisarz i krytyk literacki William Warburton. *The works* zawierały szereg utworów poetyckich i prozatorskich pisarza, jego poematy, przekłady, eseje moralne oraz listy (JHHBiBC: CT I 53939, dawna SL 34369). Do cenionych dzieł ówczesnego okresu zaliczyć można *Idyllen* szwajcarskiego artysty Salomona Gessnera, wydane w dwóch tomach w Stuttgarcie w oficynie braci Mäntlerów (JHHBiBC: CT I 44887, dawna SL 27696).

Mniej znanym literatem był Johann Christian Brandes, aktor występujący na scenach różnych państw niemieckich. *Lustspiele*, wydane w 1774 roku w Lipsku i dostępne w księgarni Dycka, napisał na potrzeby grupy teatralnej, w której występował w tym okresie, podobnie jak wiele innych tekstów. Tomik przechowywany w Bibliotece Ossolineum jest zdefektowany, zawiera tylko pierwszą z trzech wymienionych na karcie tytułowej prac: *Der geadelte Kaufmann*. Brak natomiast dwóch pozostałych: *Der Graf von Olsbach* oraz *Der Hagestolze* (NBO: XVIII-35560, dawna SL 23325). Inny typ literatury popularny w epoce oświecenia stanowiły relacje z podróży. Szadbeja zainteresował opis z wyprawy do Afryki ornitologa François Levaillanta, wydany w Paryżu w 1790 roku, pod

tytułem *Voyage de M. Le Vaillant dans l'intérieur de l'Afrique, par le Cap de Bonne-Espérance, dans les années 1780, 81, 82, 83, 84 & 85* (JHHBiBC: CT II 46619, CT II 112065, dawna SL 31062).

Szadbej posiadał osiemnastowieczne podręczniki do nauki języka angielskiego i francuskiego. Były to podstawy gramatyki francuskiej *Principes généraux et particuliers de la langue française* Noëla François de Wailly'ego, wydane w Paryżu w drukarni Josepha-Gérarda Barbou w 1777 roku. Ten samouczek cieszył się ówczesnie sporą popularnością, ponieważ tomik z kolekcji ormiańskiego pisarza był już ósmą edycją tej pracy francuskiego językoznawcy i leksykografa (JHHBiBC: CT I 10888, dawna SL 38996). Nieznany z imienia V. J. Peyton został autorem podręcznika do nauki angielskiego dla cudzoziemców *Les éléments de la langue angloise*, wydanego w Londynie i Brukseli w oficynie Benoîta Le Francq w 1794 roku. Forma dialogów oraz rozpisanie wymowy słów angielskich miało ułatwić użytkownikom poznawanie tego języka (JHHBiBC: CT I 58603, dawna SL 33929).

W darze Szadbeja przeważały książki opublikowane w XIX wieku. Licznie reprezentowane były publikacje z zakresu prawa, które stanowiły pomoc podczas studiów i pracy zawodowej właściciela. Były wśród nich opracowania ogólne z tej dziedziny wiedzy, jak czterotomowy podręcznik historyka i liberalnego polityka Karla von Rottecka *Lehrbuch des Vernunftrechts und der Staatswissenschaften*, wydany w Stuttgarcie w latach 1829-1835 (NBO: 35 674). Inne pozycje dotyczyły sądownictwa i pracy adwokackiej. Na wyróżnienie zasługują dwie prace twórcy kodeksu karnego Bawarii, Paula Johanna von Feuerbacha, *Betrachtungen über das Geschworen-Gericht*, o działalności ławy przysięgłych (Landeshut 1813, NBO: 26785) oraz *Betrachtungen über die Oeffentlichkeit und Mündlichkeit der Gerechtigkeitspflege* (Giessen 1821, dawna SL 26786, zaginiona po 1945). Rozwiązania prawne stosowane w Bawarii musiały szczególnie interesować Szadbeja, ponieważ posiadał jeszcze pracę z zakresu tamtejszego prawa hipotecznego Johanna Baptisty Niblera *Systematisches Handbuch des bayerischen Hypotheken- und Prioritäts-Rechtes* (Monachium 1829, NBO: 33113), anonimową rozprawę *Ueber die Verbesserung der Rechtspflege im Königreich Bayern*, dotyczącą reformy systemu prawnego w tym państwie związkowym Niemiec (Monachium 1829, JHHBiBC: u 72547/II, dawna SL 38494). Szadbej prenumerował także fachowe czasopismo, które pozwalało mu śledzić rozwój tej dziedziny wiedzy: „Kritische Zeitschrift für Rechtswissenschaft und Gesetzgebung des Auslandes” (Heidelberg 1829, JHHBiBC: ž 31849, dawna SL 39520, 39521).

Duży zbiór stanowiła literatura piękna. Szadbej prenumerował kilka serii wydawniczych gromadzących najważniejsze dzieła powstałe na przestrzeni wieków. W latach trzydziestych ukazywały się cztery serie zawierające utwory poetyckie i prozatorskie autorów klasycznych, greckich i rzymskich. Było to „Griechische Dichter in Neuen Metrischen Uebersetzungen” (NBO: 25409), „Römische

Dichter in Neuen Metrischen Uebersetzungen” (NBO: 25410), „Griechische Prosaiker in Neuen Übersetzungen” (NBO: 34623) oraz „Römische Prosaiker in neuen Übersetzungen” (NBO: 34624). Wszystkie te przedsięwzięcia edytorskie firmowała drukarnia dziedziców Johanna Benedicta Metrlera, działająca w Stuttgarcie. Z serii prezentującej dokonania pisarzy niemieckich „Miniatür-Bibliothek der Deutschen Classiker” Szadbej posiadał trzy tomy opublikowane w 1831 roku (NBO: 32496).

Pod względem liczebności wyróżniały się 43 tomy dramatów Williama Shakesperae’a w przekładzie na język niemiecki, *Sämtliche dramatische Werke*, wydane w Wiedniu przez Johanna Paula Sollingera w 1826 roku (NBO: 36780) oraz 25 części utworów zebranych Friedricha Schillera, wydawanych w Wiedniu przez Antona Dolla od 1816 roku (NBO: 36216). Na uwagę zasługuje paryskie wydanie dzieł Pietra Metastasia *Opere ocette* z 1821 roku (dawna SL 32339, zaginiona w 1892 roku) oraz powieść sentymalna Laurence’a Sterne’a *A sentimental journey through France and Italy* (NBO: 39 430).

Inny zespół w tej grupie stanowiła literatura podróżnicza. Szadbej prenumerował serię „Taschenbibliothek der Wichtigsten und Interessantesten See- und Landreisen” (NBO: 37 648), redagowaną przez niemieckiego historyka i bibliotekarza Joachima Heinricha Jäcka i wydawaną w Norymberdze od lat dwudziestych XIX wieku. Zebrane materiały zawierały opisy i relacje z podróży od początku odkryć geograficznych do końca XVIII stulecia.

Kolejną grupę stanowiły podręczniki i poradniki. Najliczniej były reprezentowane książki z zakresu szeroko rozumianego gospodarstwa. Siedem wiązało się tematycznie z hodowlą i pielęgnacją koni oraz jeździectwem. Wśród nich wymienić można dwie prace Joachima Friedricha Christiana Dieterichsa: *Katechismus der Pferdeezucht* (Berlin 1826, JHHBiBC: u 68221/II, dawna SL 25488) i *Ueber Gestüts- und Züchtungskunde* (Berlin 1824, JHHBiBC: u 68222/II, dawna SL 25487), *Katechismus der Pferde-Erhaltungs-Kunde* Ephraima Friedricha Klatte (Lipsk 1826, JHHBiBC: u 69972/II, dawna SL 30063) i podręcznik jeździectwa *Die Reitkunst oder gründliche Anweisung zur Kenntniß der Pferde* François’a Robichon de La Guérinière’a (Marburg 1817, dawna SL 28159, zaginiona 1945).

Inne poradniki gospodarcze poruszały różnorodne zagadnienia związane z prowadzeniem gospodarstwa wiejskiego. Produkcji mydła i świec dotyczyła praca Carla Wintera *Der verständige Seifen- und Licht-Fabrikant* (Koszyce 1836, NBO: 39311), zagadnienia jakości i produkcji alkoholu przedstawił E. A. F. Hoffmann w poradniku *Der Getränke-Prüfer* (Quedlinburg 1826, NBO: 29 080), a metody usuwania plam opisał Philipp Kolver w dziełku *Der Fleckenreiniger* (Quedlinburg i Lipsk 1826, dawna SL 30210, zaginiona).

Szadbej posiadał również sporo poradników medycznych. Dwie publikacje dotyczyły kurortów w Dolnej Austrii. Były to wydane w Wiedniu prace Johanna Nepomuka Becka *Baden in Nieder-Oesterreich* (1822, NBO: 22307) i Carla

Schenka *Die Schwefelquellen von Baden in Nieder-Oesterreich* (1825, JHHBiBC: n 74155/I, dawna SL 36170). Kolejne dwie traktowały o zdrowotnym działaniu świeżej wody, były to: Johanna S. Hahna *Unterricht von der wunderbaren Heilkraft des frischen Wassers* (Illmenau 1831, JHHBiBC: u 69141/II, dawna SL 28327) oraz Christiana Rittera *Die Wunder des kalten Wassers in seiner Heilkraft bei vielen Krankheiten* (Pest 1836, NBO: 35489). Szadbej mógł szukać pomocy w leczeniu bezsenności, posiadał bowiem książkę Friedricha Richtera *Der unregelmäßige Schlaf und die Schlaflosigkeit* (Wiedeń 1825, JHHBiBC: u 74108/I, dawna SL 35426). Leczenie różnych chorób opisał Alphonse Vincent Louis Leroy w pracy *Die heilende Medicin oder die durch Erfahrung bewährte, gegen die Ursache der Krankheiten gerichtete ausleerende Heilmethode* (Lipsk 1830, NBO: 30893).

Do kolejnej grupy poradników zaliczyć należy samouczki do nauki języków obcych: angielskiego i włoskiego. *Conversations-Taschen-Lexikon* (Lipsk 1828, dawna SL 24775, zaginiona 1945). Podręcznik do nauki angielskiego Johanna Christiana Ficka *Englisches Lesebuch* (Erlangen 1808, JHHBiBC: u 68451/II, dawna SL 26803) oraz tegoż autora *Praktische Englische Sprachlehre für deutsche beiderlei Geschlechts* (Erlangen 1829, JHHBiBC: u 68897/III, dawna SL 26805). Do nauki gramatyki włoskiej służył podręcznik Johanna Valentina Meidingera *Practische italienische Grammatik* (Lipsk 1806, JHHBiBC: u 72596/I, dawna SL 32098).

W 1839 roku kilkanaście dzieł zostało zajętych przez cenzurę. Wykaz w protokołowanych aktach dyrekcji wymienia wszystkie zajęte tytuły wraz z liczbą woluminów. Odnotowano je także w „Pamiętniku darów obywatelskich”. Nie wszystkie zarejestrowano jednak w księgach inwentarzowych, część darów musiała pozostać w rękach tego urzędu. 9 sierpnia 1839 roku Pawlikowski zalecał Skarżyńskiemu upominanie się o ich zwrot następującymi słowami:

O zatrzymane przez C. K. cenzurę książki należy się ustnie upominać i dopiero w przypadku, gdyby ten sposób nie skutkował, udać się do rządów krajowych⁴⁰.

Inwentarze lwowskie powstawały na bazie sporządzonych wcześniej katalogów kartkowych, po uprządkowaniu księgozbioru w magazynach w układzie alfabetycznym. Dary Szadbeja zarejestrowano w tych dokumentach pomiędzy numerem 22087 a 39783. Sprawozdania z działalności Zakładu z tego okresu podają stan inwentaryzacji w poszczególnych latach. Wynika z nich, że w 1844 roku wpisy do ksiąg inwentarzowych zakończono na numerze 20418⁴¹, w 1846 roku inwentarze doprowadzono do numeru 42741. Zatem do 1846 roku nie udało się

⁴⁰ JHHBiBC: f. 54, op. 1, spr. 22, k. 263-264.

⁴¹ „Biblioteka Naukowego Zakładu Imienia Ossolińskich”, 9, 1844, s. 160.

odzyskać części książek zarekwirowanych przez cenzurę z powodów politycznych i religijnych. Było wśród nich między innymi dzieło Ottona von Deppena krytykujące jezuitów *Demagogie der Jesuiten*, wydane w Altenburgu w 1826 roku (dar nr 5537). Pozostałe dotyczyły bieżącej sytuacji politycznej Polski, przede wszystkim powstania listopadowego. Były to: dzieło Alphonse'a de Herbelot *Das Königreich Polen seit 1815 nebst Ursachen der jetzigen Revolution*, dotyczące zrywu listopadowego (Paryż 1831, dar nr 5559), *Polens Schicksale seit 1763 bis zu dem Augenblicke, wo es sich für unabhängig erklärte*, w opracowaniu Gottfrieda W. Beckera (Paryż 1831, dar nr 5575), oraz *Polens Befreiungswoche oder Beschreibung der merkwürdigen Begebnisse in Warschau während der ersten 8 Tage der Revolution* Karola Boromeusza Aleksandra Hoffmana, który podczas powstania był kapitanem Gwardii Narodowej (Lipsk 1831, dar nr 5582).

Scharakteryzowany powyżej księgozbiór Szadbeja pokazuje zainteresowania jego właściciela. Nie ulega wątpliwości, że służył mu pomocą przy pracy w zawodzie prawnika i literata. Poradniki medyczne mogły okazać się przydatne w okresie pogorszenia samopoczucia. Być może dla jego poprawy jeździł do wód w Austrii, próbował dobroczynnych skutków zimnej wody. Można postawić pytanie, czy poradniki hodowli koni wykorzystał w praktyce do opieki nad własnym wierzchowcem i nauki jeździectwa, czy w momencie kłopotów finansowych myślał o założeniu własnej stadniny? Podręczniki do nauki języków obcych znajdowały się ówczesnie w zbiorach mieszczańskich i ziemiańskich, podobnie były bowiem wpisane w edukację młodego człowieka.

Przedstawiony z szerszej perspektywy księgozbiór może stanowić przyczynek do badania kultury książki inteligentów polskich w Galicji. Widać wyraźnie, że Szadbej funkcjonował jak inni prawnicy we Lwowie, wyróżniała go działalność literacka, nie zaś etniczność czy obrządek kościelny. Do Ossolineum nie trafiła żadna książka świadcząca o jego zainteresowaniu kulturą ormiańską. Jedynym namacalnym śladem kontaktu ze środowiskiem Ormian jest tomik poezji wydany przez niego w 1833 roku w Wiedniu u mechitarystów.

Bibliografia

Źródła rękopiśmienne:

Narodowa Biblioteka Ossolineum we Wrocławiu: sygn. 1298, Pamiętnik darów obywatelskich dla księgozbioru narodowego 1827-1841 oraz Spis dawców książek do biblioteki narodowej im. Ossolińskich we Lwowie

Львівська національна наукова бібліотека імені Василя Стефаника НАН України: f 54, Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, op. 1, Akta protokolowane, spr. 22, Akta dotyczące działalności 1839 (NBO: DE-4051)

Źródła drukowane:

„Biblioteka Naukowego Zakładu Imienia Ossolińskich”, 9, 1844

„Rozmaitości”, 1820, nr 47, 61; 1823, nr 59; 1824, nr 24; 1826, nr 3

Schematismus für die Königreiche Galizien und Lodomerien für das Jahr 1832, Lemberg 1832

Schematismus für die Königreiche Galizien und Lodomerien für das Jahr 1834, Lemberg 1834

Schematismus für die Königreiche Galizien und Lodomerien für das Jahr 1840, Lemberg 1840

Szadbej I., *Poezije*, Wiedeń 1833

Opracowania:

Barącz S., *Żywoty sławnych Ormian*, Lwów 1856

Barącz S., *Rys dziejów ormiańskich*, Tarnopol 1869

Encyklopedia powszechna, 24, Warszawa 1867

Estreicher K., *Bibliografia polska XIX stulecia*, 4, Kraków 1878

Kachur I., *Ślady lwowskich ormiańskich księgozbiorów w zasobach LNNBU im. W. Stefanyka*, w: *Księgozbiory historyczne mniejszości etnicznych i religijnych*, red. D. Sidorowicz-Mulak, A. Franczyk-Cegła (w druku)

Kosiński J. A., Turalska M., *Ofiarodawcy Biblioteki Ossolineum 1817-1848*, Wrocław 1968

Krzyżowski T., *Biblioteka arcybiskupa ormiańskiego Józefa Teodorowicza. Jej losy w czasie II wojny światowej i w latach powojennych*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 119, 2022, s. 179-206

Krzyżowski T., *Starodruki z kolekcji arcybiskupa Józefa Teodorowicza. Przyczynek do badań bibliofilstwa w środowisku Ormian polskich*, „Lehahayer”, 9, 2022, s. 135-151

Krzyżowski T., *Księgozbiory duchowieństwa ormiańskiego w Dziale Starych Druków Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu. Rekonesans badawczy w zakresie proveniencji*, w: *Księgozbiory historyczne mniejszości etnicznych i religijnych*, red. D. Sidorowicz-Mulak, A. Franczyk-Cegła (w druku)

Rzemieniecki K., *Dyplomy ormiańskie w zbiorach Działu Rękopisów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*, „Lehahayer”, 3, 2015, s. 87-94

Rzemieniecki K., *Rękopisy związane z historią i kulturą Ormian w zbiorach Działu Rękopisów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*, „Lehahayer”, 2, 2013, s. 199-217

Sidorowicz-Mulak D., *Kolekcja starych druków Zakładu Narodowego im. Ossolińskich i jej proveniencje*, w: *Książka dawna i jej właściciele*, red. D. Sidorowicz-Mulak, A. Franczyk-Cegła, 1, Wrocław 2017, s. 88

Sidorowicz-Mulak D., *Woluminy ze zbiorów arcybiskupa ormiańskiego Józefa Teodorowicza (1864-1938) w Bibliotece Ossolineum. Śladem lwowskiej kolekcji duchownego*, w: *Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: історія, джерела, постаті. доповіді та повідомлення Міжнародної наукової конференції, Львів, 26 лютого 2021 р.*, red. Л. Сніцарчу, Львів 2021, s. 32-37

Srapyan N., *Armenian-language old prints in Polish libraries*, Poznań 2022 (rozprawa doktorska)

Szocki J., *Księgozbiory domowe w Galicji wschodniej 1772-1918*, Kraków 2001

Wurzbach C. V., *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*, 41, Wien 1880

Netografia

Zięba A. A., *Grzegorz Ignacy Szadbej*, w: *Wiki. Ormianie. Wolna encyklopedia Ormian w Polsce*, [on-line:] https://wiki.ormianie.pl/index.php/Grzegorz_Ignacy_Szadbej

Dorota Sidorowicz-Mulak, *The Book Collection of Grzegorz Ignacy Szadbej (1796-1839) in the Ossolineum Library*

Abstract. The article presents the book collection of Grzegorz Ignacy Szadbej (1796-after 1839), an Armenian lawyer and poet active in Lviv. Before committing suicide, he donated his entire collection to the Ossolineum Library. This gift included publications representing fiction and law as well as economic and medical guides. It was Szadbej's private library, primarily helping him in his professional work and assisting in development of interests and writing skills. In 1946, the collection was divided between the National Ossolineum Library in Wrocław and Wasyl Stefanyk Lviv National Scientific Library of Ukraine.

Keywords: Grzegorz Ignacy Szadbej, Ossolineum, Armenians in Galicia.

Դորոտա Սիդորովիչ-Մուլակ, *Գժեգոժ Իգնացի Շադբեյի (1796-1839) Գրքերի Հավաքածուն Օսոլինեում Գրադարանում*

Համառոտագիր, Հոդվածում նկարագրվում է Լվովում գործող հայ իրավաբան և բանաստեղծ՝ Գժեգոժ Իգնացի Շադբեյի (1796-ից մինչև 1839) գրքերի հավաքածուն։ Նախքան ինքնասպան լինելը՝ նա իր ամբողջ հավաքածուն նվիրաբերել է Օսոլինեում գրադարանին։ Այն ներառում էր գեղարվեստական գրականության և իրավագիտության հրապարակումները, ինչպես նաև տնտեսական և բժշկական ուղեցույցները։ Լինելով Շադբեյի անձնական գրադարանը՝ նրան նախ և առաջ օգնում էր մասնագիտական աշխատանքում և ծառայում էր իր գրական հետաքրքրություններն ու հմտությունները զարգացնելու մեջ։ 1946 թվականին նշված հավաքածուն բաժանվեց Վրոցլավի Օսոլինեում ազգային գրադարանի և Լվովի Վասիլ Ստեֆանիկի անվան Ուկրաինայի ազգային գիտական գրադարանի միջև։

Բանալի բառեր. Գժեգոժ Իգնացի Շադբեյ, Օսոլինեում (Օսոլինսկիների անվան ազգային գրադարան), հայերը Գալիցիայում։